

“ARA REJİM” DÖNEMİNDE ŞİDDETİ TARTIŞMAK

NÜKHET SİRMAN İLE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Ayça Günaydın, Esra Aşan

İstanbul, Ekim 2015

Türkiye, saldırı ve bombalamalarla geçen 7 Haziran Genel Seçimleri'nin ardından ölümlerin giderek arttığı bir şiddet sarmalının içine girdi. Kürt meselesinin çözümüne yönelik görüşmelere son verilerek askeri müdahaleler yeniden devreye sokuldu. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde günlerce süren sokağa çıkma yasaklarında pek çok mahalle ağır silahlarla tahrip edildi ve can kayıpları yaşandı. Pek çok şehirde Kürtlere yönelik linç girişimleri başlatıldı. Suruç ve Ankara'da şehrin orta yerinde patlayan bombalar barış isteyen yüzü aşkın kişinin hayatına mal oldu. Barış İçin Kadın Girişimi'nden Nükhet Sirman ile iki seçim dönemi arasındaki şiddet atmosferini, Kürt meselesinde askeri yöntemlerin devreye sokulmasını ve toplumda yaygınlaşan şiddetin kadınlar üzerindeki etkisini değerlendirdik.

Kürt sorununun çözümünde müzakere sürecinin durdurularak yeniden askeri operasyonların başladığı bir dönemi yaşıyoruz. Çözüm sürecinin bozulmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çözüm sürecini bozan iktidar odağını nasıl tarif edebiliriz?

Eskiden Türkiye siyasetinde ara dönem sözü çok kullanılırdı. Bir darbe olur ve darbeden sonra bir ara döneme geçilirdi. 7 Haziran seçimleri sonrasında Türkiye'nin bir ara rejim sathına girdiğini düşünüyorum. Ara rejim bütün hakların, yasaların, özgürlüklerin askıya alındığı bir dönemdir. 12 Eylül sonrasında, 12 Mart sonrasında benzer durumları yaşadık. 7 Haziran seçimlerinin ardından parlamento askıya alındı; hak ve özgürlükler, haber alma özgürlüğü kısıtlandı. Türkiye ara rejim mantığı ile yönetilebilir duruma getirildi. Bu kararları alan odakların nasıl düşündüğünü bilemem. Ama bunun sonucunda ortaya çıkan, bir ara rejimdir. Buna neden ara rejim denmediği, niye darbe yapılmadığı sorulabilir. Çünkü, ordu yok da ondan. Eskiden CHP ve Adalet Partisi gibi Türkiye'nin merkezine oturmuş olan partilerin kendileri bu sorumluluğu almazlar, ordunun arkasına saklanırlardı. Şimdi ordu eski şekliyle siyasetin aktörü olmadığı için bir parti ve o partinin yönetici kadrosu bu sorumluluğu alıyor. Bence tek fark bu. Ordunun yerine oluşturulmuş başka yapılar var. Bu yapıların ne olduğunu bilmiyoruz. Etrafta yine derin devlete ilişkin laflar dönmeye başladı zaten. Ne kadar vahşi olsa, ne kadar haksız şiddet kullansa da ordunun limitlerini biliyoruz. Ama şu anki yapının limitlerini bilmiyoruz. Dolayısıyla bu durum o yapıyı daha korkutucu

yapıyor. Şiddetin sınırının gittikçe genişlemesi çok ürkütücü. Bu durum sadece Türkiye'ye özgü değil. Mesela Amerika'da bir adam "Nefes alamıyorum" dediği hâlde polis onun boğazını sıkmaya devam ediyor. Dünyada şiddetin limitleri bir sürü yerde aşılmış durumda. Belki de bu durumu anlatan yeni kavramlar bulmalıyız ve şimdilik bu kavramların tam içeriğini tarif edemediğimiz için yeni iktidar, yeni savaş diyebiliriz.

Seçimlerden birkaç ay öncesine kadar çözüm süreci gündemdeyken Türkiye'de bu noktaya nasıl gelindi?

Bu noktaya nasıl gelindiği değil, niçin gelindiği daha önemli. AK Parti tek başına iktidar olamadığı için bu noktaya gelindi. Şiddetin yoğunluğunu artırıp eksilterek topluma "ipler bizim elimizde" mesajı veriliyor. 2002'den beri Türkiye'de siyasetin tanımı değiştirilmeye başlandı. Siyaset, toplumsal bir mutabakat oluşturmak ve toplumsal bir hayali kurup yerleştirmekten çıkıp, birilerinin birilerine hizmet sunduğu, birilerinin de hizmet aldığı bir meseleye dönüştü. Dolayısıyla hizmete dönüşen siyasetin siyaset içeriği de boşaldı. Halk bu duruma alıştırdı. Eskiden hizmet işinin aktörü belediyelerdi. Parlamento gerçekten de yasa çıkaran bir merci olmadı belki hiçbir zaman, gerçek bir tartışmanın yaşanabildiği bir alan olmadı. Çoğunluğu ellerinde tutanlar hiçbir zaman siyaset üreten bir tartışmadan yana olmadılar. Aynı zamanda milletvekilleri özel ricaları işleme koyan, hizmetin bir boyutunu temsil eden aktörler de oldular. Ancak bugün siyaset yapmanın kendisi kötülenir oldu. Siyaset, hizmet vermenin önüne geçen eski bir alışkanlık ya da daha kötüsü, art niyetli bir uğraş olarak tanımlanmaya başlandı. Vatandaş, hizmet almayınca şikâyet eden pasif bir özneye dönüştürüldü. Şikâyetin yolu da, ya kişisel bir rica mekanizmasına ya da seçimlere indirildi. Mesela, birkaç yıl önce yerlere göklere sığdıramayan sivil toplum, iktidarın politikalarını güçlendiren, yayan odaklar olmalıydı; olmazlarsa sözde sivil toplum olarak anılacaklardı. Gerçekten de, sivil toplum içinde siyaset yapanlar, yani toplumun geleceği hakkında söz sahibi olmak isteyenler, düzen bozucu olarak tarif edildiler. Toplum, düzenin içinde yer alanlar ile düzen bozucular olarak ikiye bölündü. Kaosa karşı istikrar söylemi bu bölünmeyi mümkün kılmaya yarayan kavramlar olarak iş gördüler. Kaos ve istikrar kavramları, bu iki kesim birbirini anlamasın, birbirini görmesin diye aralarında yaratılan uçurumun iki uç noktası olarak tanımlandı. Hatta, bir taraf diğerinin insanlığından bile şüphe eder duruma getirildi. Bu sayede şiddeti hissedenler ile hissetmeyenler ayrımı da

oluşturdu aynı zamanda. Şiddetin oranı artırılıp eksiltilerek farklı toplumsal hayali olanların sayısı azaltılmaya çalışıldı.

Önceden siyasi olarak iki odaktan bahsedebiliyorduk. Kürtler ve Kürt sorunu karşısında birleşen bir Türk kesimi vardı. Türk-İslam faşizmi yükseldikçe seküler bir kesim oluşmaya başladı. Gezi eylemleri Türk-İslam faşizmi karşısında seküler kesimin tepkisini gösterdiği olaylardı. Şu anki durumda bir yanda Kürtlerin, sekülerlerin ve diğer yanda Türk-İslam faşizminin yanında duranlar olduğunu söyleyebilir miyiz?

Toplumun bu şekilde ayrıştırılmasını doğru bulmuyorum. Çünkü, bu kesimlere belli grup adı vermek ya da belli grup içeriğinden konuşmak bugün Türkiye’de ne olduğunu anlamamıza engel oluyor. Belirli güçlerin nerelerde yoğunlaştığı, nerelerde azaldığı üzerinden toplumu düşünmenin daha faydalı olduğunu düşünüyorum. Başka bir dünya hayalinin peşinde koşarken devletin şiddetine maruz kalanların arasına daha fazla insan katılıyor. Bir yanda aldığı hizmetten memnun olan insanlar, diğer yanda onların huzurunu bozanlar var. Huzur kelimesi, anahtar bir kelime. Huzur bozanların, huzuru bozulanlar tarafından dışlanması bu yarılmayı yapanların ürettiği bir durum. Hangi grupların hangi saflarda olduğuna kafa yormaktan çok bugün bu safların nasıl ayrıştığına kafa yormalıyız. Çünkü saflar, içerikten daha önemli bir siyaset yapma aracı bugün. Mesela daha çok üniversite olması, daha çok insanın üniversite mezunu olması isteniyor. Bu insanlar da minimumda kavramlar ve özellikle de bir tür karşıtlık üzerine kurulu bilgisayar dilinden bir nebze anlıyor olsun. Ne öğrendikleri değil, öğrendikleri ile ne gibi beceriler kazandıkları, daha başka ne işlere koşulabildikleri önemli. Ne bildiklerinden çok, bu donanımla ne bilebilecekleri ve ne yapabileceklerine bakılıyor. Daha çok üniversite açılmasını talep eden seçmen de kendi çocuğuna 'üniversite mezunu' densin istiyor, bu diplomayla kaç para kazanabileceğini hesaplıyor. Çocuğun ne öğrendiğinin önemi kalmıyor.

Laik olsalar da olmasalar da orta sınıflar bir huzur arzusu etrafında birleştiler. Laik kesimin bir de tarihsel yükü var ki, bu da bambaşka. Bugüne kadar bu topraklarda gerçekleştirilen katliamlar bu kesimi yaratan kuşaklar tarafından işlendi. 90'lar da böyleydi, öncesi de. Şimdi yapılan katliamlar, bu katliam tarihçesini gözler önüne serince bu sefer de laik orta sınıfın huzuru bozuluyor. Çünkü onlar, özellikle gayrimüslimlere uygulanan şiddetin yarattığı

artıdeğere -hem sermaye açısından hem de milli kimlik açısından- esas el koyan kesim oldular. Şimdiki yüzleşme söylemi onların da hiç işine gelmiyor. Dolayısıyla laik/anti-laik gibi ayrımlar yerine bugünün saflaşmalarını tanımlayan ayrımların tarifini yapmamız gerekiyor. Üstüne üstlük huzuru bozmak isteyenlerle huzurunun bozulmasını istemeyenleri birbirine benzeten bir unsur daha var: bir hayasızlık, sınır tanımamazlık. Bu hayasızlığı, sınır tanımamazlığı sadece fiziki şiddet kullanmada görmüyoruz. Aynı zamanda toplumsal bağları oluşturan birçok alanda bu sınır tanımamazlık, bu ahlaksızlık var: Ahlak anlayışından adalet anlayışına, tarih anlayışından insan hakları, hak ve özgürlükler, vicdan ya da vefa anlayışına her konuda bir tarafın algısı diğerinin tam zıddı oluyor. Bir tarafın ahlaksızlık dediğine diğer taraf hiç çekinmeden ahlak diyebiliyor mesela. Yeni orta sınıflar, eski orta sınıfların bu kavramları kendilerini ezmek, ikincil kılmak için bir araç olarak kullandıklarını söylüyorlar. Bunun sonucunda ortaya çıkardıkları bir yandan sınırsız bir görecelilik, diğer yandan iktidarın her şeyin üzerinde olabileceği fikri oluyor. İktidarın getirdiği bu görecelilik, zıtlık üzerine kurulu siyasi söylemi anlamak için gerekli unsurlardan biri. Eski orta sınıflar ise kendi siyasal ve kültürel egemenliklerini sorgulamamakta direniyorlar. Ne katliamlarını, ne de sınıfsallıklarını ne gibi kültürel ayrımlara dayandırdıklarını görmemeye çalışıyorlar. Yani huzur arayan, gündelik yaşamlarına devam etmek isteyenler, laik olsun ya da olmasın, "Huzurunu bozma" ya da "Bana yaparken iyiydi" gibi cümlelerle tüm ortaklık zeminini ortadan kaldırıyorlar.

Kısa bir dönemde yoğun bir şiddete maruz kaldığımızı söyleyebiliriz. Bir yandan devletin uyguladığı şiddete tanıklık ediyoruz. Askeri operasyonlar başlıyor, günlerce giriş yasağı konulan bölgelerde katliamlar yaşanıyor, ev baskınları ile insanlar öldürülüyor, tutuklanıyor. Bir yandan da şehirlerin orta yerinde bombalar patlıyor. Bunun yanında toplumda linç kültürü de yükseliyor. Bir gecede onlarca HDP binası basılıyor. Şiddetin ve linç kültürünün bu kadar yayılması farklı kesimlerde nasıl bir etki yaratıyor?

Öncelikle "linç kültürü" tabirini doğru bulmadığımı söyleyeyim. Kültür dünyayı algılama biçimi, bir anlamlar bütünüdür. Ama linç, siyasi bir davranıştır. Türkiye'de yüzyıllardan beri "adaleti kendi eline almak, adaleti merkezi bir yerden beklememek" gibi bir durum var; bu yeni bir şey değil. Dolayısıyla buna "linç kültürü" demek yerine "siyaset kültürü" demek daha

anlamli olabilir. Siyasetimizde 'bıçak kemiğe dayandığı zaman' şiddet kullanmayı kendine hak görme üzerine geliştirilmiş kadim bir anlayışımız var. Akrabalık toplumlarında kadınlara yaşlı erkekler tarafından uygulanan ve tamamen meşru görülen şiddete ise sadece atıf yaparak geçelim.

Şiddetin bugünkü etkisini değerlendirirken geçmişini unutmamak gerekiyor. Şiddet bu ülkede pek çok kesime yabancı değil. Hepimiz şiddet içinde büyüdük. 6-7 Eylül olaylarını, 1964'te Rumların yurtdışına sürgün edilmesini; Kıbrıs Çıkartması'ndan sonra Rumların gitmesini düşünelim... Biz her zaman bu şiddetin içindeydik. Ama ana şiddet bana göre Ermeni meselesidir. Bu bir kurucu şiddet olarak, devletin tamamen meşru görülen bir şiddeti olarak ortaya çıktı. Şiddetin tekeli kendi eline alması anlamında devletin bir deklarasyonuydu âdeta. Bu olaydan sonra kimler, nerede ve nasıl susmaları gerektiğini öğrendi. Yaşlı erkeklerle devlet arasında yapılan cumhuriyetin kurucu ittifakı bu erkeklere baba, koca, ağabey olarak kadına şiddet gösterme hakkını vermenin dışında şiddet kullanımını sınırlandı. Bu nedenle ortaya çıkan 6-7 Eylül 1955 ve 6-7 Eylül 2015 gibi linçlerin devletin bilgisi, göz yumması, yani cevaz vermesi dışında olduğu düşünülemez. 10 Ekim'i bu bağlamda anmaya dilim bile varmıyor!

Şiddetin en büyük etkisi susmak, eve kapanmak, kendi kabuğuna çekilmektir. Ve biz bunu yeni öğrenmiyoruz. Geçmişte yaşanan şiddeti unutup şu an yaşadıklarımıza yeni demek şimdiki şiddeti olduğundan çok daha güçlü göstermek anlamına gelir. Toplumun geçmişi ile yüzleşmemesi, şiddetin artmasına neden oluyor. Bu şiddet ortamına kendi dahlimizi, susmuşluğumuzu, bu ortamdan faydalanmışlığımızı görmediğimiz müddetçe şiddet var olmaya, büyümeye ve katlanarak üzerimize gelmeye devam edecek. İnsanların, tarihi kendi biyolojik tarihçeleri ile başlatma eğilimini tehlikeli buluyorum. Bu son derece kısır bir bakış açısı getiriyor. 6-7 Eylül'de, 12 Eylül'de ne yaşandığını, Gazi Mahallesi'nde, Cizre'de neler olduğunu tekrar tekrar hatırlamamız gerekiyor. Bunu yapmamak yüzleşmeyi reddetmek demektir.

Şiddetin yoğunluğuyla korkunun derecesini artırıp eksiltmek mümkün. Bu durum farklı kesimlerde farklı etkiler yaratıyor. Bazı kesimler daha çok eve kapanabiliyor, bazıları da daha fazla sokağa çıkıyor, daha fazla görünür oluyor. Ama bu durum yeniden hedef olmayı da beraberinde getiriyor. Bence bizim hareketlerimizin, başka tahayyüllerin peşinde koşanların

gösterecekleri tepkinin şiddetin gücünü yaimaması gerekiyor. Her tarafta stantlar açıp bağırmmamak, bu tip direnişi bu kadar yüceltmemek, başka mücadele yöntemleri bulmak gerekir. Bence şiddetin en önemli etkisi “kimin acısı/kimin sevinci” meselesini doğurması ve toplumdaki yarılmayı artırması... Bu dönemde kimileri asker cenazesine üzüldü, kimileri Cizre'deki cenazelere üzüldü. Kimileri Ankara'dakilere, kimileri Dağlıca'daki askerlere üzüldü. Dolayısıyla yasta birleşemedik, birleşemeyiz. Yasta birleşilemeyen bir yerde de ortaklık olmaz. Böyle bir birleşmenin olmadığına üzülmek yerine böyle bir ortaklığın hangi zeminde kurulup kurulamayacağını, bu zeminin nasıl bir siyasi düzeni de beraberinde getireceğini düşünmemiz gerekir. Korkunun yerini siyasi rekabetin almasının ne demek olduğunun düşünülmesi demek bu. Yani korku siyasetini sadece lanetlemek hiçbir işe yaramıyor. Toplumsal düzeni, ortaklığı, bağları oluşturmanın alternatiflerini de bu eleştirel açıdan düşünmek gerekiyor.

Asker ve polis cenazelerinde ailelerin devlete olan tepkilerini gördük. Mezarlıklar bombalandı, taziye evleri basıldı, ölen insanların bedenlerine işkence edildi. Aniden gelen ölümler ve bu yaşananlarla birlikte yas tutmak da karmaşık bir hâle geldi.

Çünkü yas tutulacak bedenler var, tutulmayacak bedenler var. Birilerine göre yanlış beden, kişinin, hareketin yasını tutarsan hain oluyorsun. Onun için yas tutturmmama değil, “Hangi yası kim tutacak, yas nasıl tutulur?” gibi sorular önümüze çıkıyor. Yas, aynı zamanda bir ilişki biçimidir. Kimin, nerede ve kiminle yas tuttuğu çok ciddi toplumsal bağlar oluşturur. Yasın da kontrol edilmesi, neyin ve kimin yasının tutulacağını belirlenmesi gerekiyor. Bu şekilde toplumda esas yaranın ne olduğu da tarif edilmiş oluyor. Kimin yasını tuttuğunuz, kim olduğunuzu da söylüyor. Dolayısıyla şiddetin yol açtığı acının yaptığı şeylerden biri de toplumsal safları belirlemektir. Acı verdiği zaman karşında acıyı hissedenlerden bir grup, bir de buna karşı direnen bir grup oluşturuyorsun. “Yas nedir?”, “Ahlak nedir?”, “Sevgi nedir?”, “Aşk nedir?”, “Hizmet nedir?”... Bütün bunlar çeşitli biçimlerde, komplike ve siyasi bir şekilde yeniden belirleniyor. Tüm bu duygular, siyasetin alanında oluşturulan söylemler ve pratiklerle tarif ediliyor.

Acı, her yerde toplumsal safları belirliyor. Mesela, Amerika'da siyahlar çok daha organize olmuş vaziyette ve onlara destek veren beyazlar da var. “Boğuluyorum, nefes alamıyorum”

diyenlerle kamu düzenini savunanlar ve bunlar karşısında kayıtsız kalanlar olmak üzere Amerikan toplumu da üçe bölünmüş durumda. Avrupa'da da göçmen meselesi üzerinden yarılmalar oluşuyor. “Göçmenler, Avrupa'ya gelmesin, bize dokunmasınlar” diyenler ile bu yaklaşımı ikiyüzlü bulanlar arasında yeni saflar oluşuyor. Böyle kilit meseleler dünyanın bir sürü yerinde yeni saflar oluşturuyor. Yeni saflaştırmalar da yeni grupların oluşmasına neden oluyor.

Şiddetin bu kadar yoğunlaştığı bir dönemde kadına yönelik şiddeti nasıl tartışabiliriz? Ekin Wan'ın cenazesine yapılan işkenceyle kadınlara da bir mesaj verildi. Polisin ev baskınlarında Günay Özarlan, son olarak Dilek Doğan öldürüldü. Gözaltına alınan kadınlara, kadın polisler tarafından işkence yapıldı.

Kadına yönelik şiddetle toplumumuzdaki genel şiddet arasındaki bağlantılar üzerine her zaman konuşuyoruz. Kadına yönelik şiddete, sadece aile içi şiddet üzerinden bakmanın yanlış olduğunu yıllardır söylüyoruz. Barış İçin Kadın Girişimi'nde de savaş hâlinin erkekliği nasıl kıskırttığını konuştuk. Güçsüz olmaması gereken bir erkek imgesi var. Dilek Doğan “Ayakkabılarını çıkar, böyle giremezsin” deyince karşısındaki erkeğin otoritesine bir tehdit oluşturuyor ve ona tetiği çekme hırsı veriyor. Çünkü Dilek Doğan, "Ayakkabıyla giremezsin" diyerek ona bir sınır koymuş oldu, ona biat etmedi.

Türkiye'de 1980'lerden sonra erkeklik üzerine kurulan söylem yavaş yavaş değişmeye başladı. Kadınlar toplumda güçlendikçe, eğitilip kendi ayaklarının üstünde durdukça erkeklerde bir kaybetmişlik duygusu oluşmaya başladı. “Kaybedenler Kulübü” gibi bir film bile çekildi, kitabı da çıktı; bununla ilgili bir radyo programı da vardı. Buralarda kadınların ne kadar şeytan olduğu anlatılıyor. Toplum, kadını şeytanlaştırma konusunda bundan önce temiz miydi sanki? “Dişi köpek kuyruk sallamazsa...” diye başlayan çok çeşitli sözlerimiz var bu konuda. Kadına yönelik şiddet bu toplumda her zaman meşruydü. Ancak toplumdaki değişmeler bu şiddetin sıklığı ve yoğunluğu açısından nasıl farklılıklar gösterdiğini anlamamız için gerekli.

12 Eylül ve sonrasında gelişen ekonomik politikalar erkekleri güçsüzleştirdi. Bu güçsüzleşmenin çok ciddi sonuçlarından bir tanesi kadına yönelik şiddetin artması oldu.

Kadınlar hem mecburen hem de isteyerek iş ve toplum hayatında daha fazla yer almaya başladılar. Bu da onların en büyük kabahati olarak görüldü. Bu hareketlerin kabahat olarak görülmesi noktasında birçok toplumsal odak birbirinden haberli ya da habersiz olarak ortak çalıştı. Bu durum neoliberal kapitalizmle beraber oluşturulmaya başlandı. İşsizlik, sendikaların gücünün azalması, işçilerin gücünün azalması, emek kesiminin kadınlara düşman kesilmesine yol açtı. Kadınların sırtından siyaset yapan partilere kadınlar girmeye ve aktif olmaya başladıkça, siyaset alanı kadınların nankörlüğünden dem vurmaya başladı: "Biz sizin için yapıyorduk, illaki bilfiil gelmeniz gerekmiyor!" Hizmet, eğlence derken kadınların girmediği alan kalmadı. Bu da tepkisiz karşılanmadı tabii.

90'larda Kürt meselesi ortaya çıktı. Savaş, erkeklerin ellerine silah vererek erkekliklerini hem güçlendirdi, hem yeniden kurdu, hem de kaybedilmiş otoritenin yerine başka şeyler koyma imkânı verdi. Kadına yönelik şiddetle Kürt sorununun birlikte ilerlemesini, Kürt sorununda şiddet arttıkça kadına yönelik şiddetin de artmasını hiç tesadüf olarak görmüyorum. Üstüne üstlük savaş ortamı ve kışkırtılan erkeklik, kadın düşmanlığını ve ona bağlı olarak kadına yönelik şiddeti çok ciddi bir şekilde artırdı.

Sadece savaşa gidip geri dönenleri değil, erkekliğin kışkırtılması savaşa gitmeyenleri de etkiliyor. Bu örnekler sadece Türkiye'de yaşanmıyor. Somali'de, Sudan'da, Burundi'de ya da Bosna savaşında da bunun gibi örnekler var. Savaşta kadın bedeni iki defa düşman oluyor. Türkiye'de 90'lardaki savaş döneminde kadın bedenlerine bir sürü şey yapıldı. Bu anlamda bugün yaşadıklarımız yeni bir şey değil. Kürtlerin kadınlaştırılmasını da bu bağlamda değerlendirmek gerekiyor. Hacı Birlik'e yapıldığı gibi erkek bedenlerinin sürüklenmesi onların erkekliklerini yok etmeye yönelikti. Bir tarafta erkeklik kışkırtıldığı için diğer tarafın erkekliğini azaltmaya yönelik bir hareket var. Dolayısıyla savaş, hem o bedeni yok ediyor hem de o bedenin erkini yok etmeye yönelik bir sistem geliştiriyor. Şırnak'taki Hacı Birlik'in görüntüleri bu şekilde yorumlanabilir.

Futbolda son örnekte gördüğümüz gibi karşı takımın formasını kadın mankene giydirdiklerinde de bu yaklaşımın yansımalarını görüyoruz. Futbol içerisinde erkeklik, kadın düşmanlığı üzerinden kışkırtılıyor, hatta kendini bu şekilde ifade ediyor. Başta da söylediğim gibi kadına yönelik nefretin artmasının asıl nedeni erkekliğin gittikçe güçsüzleştirilmesiyle alakalı. Erkek, kendini koruyacak, kendine ait olanı koruyacak kollayacaktı. Şu noktada

erkeğin elinde böyle bir gücü var mı? Bu erkeklik tanımını bitti. Erkek çalışmıyor, para getiremiyor. Dolayısıyla bu güçsüzlüğünün müsebbibi veya nefret objesi olarak kadınlara yönelmesi gibi bir durum söz konusu. Gerçekten de kadınlar güçlendiler ve bunun nedeni de erkeklerin güçsüzleşmesiydi. Kadınlar daha ucuz emek olarak görülüyor, merdiven altı işlerde çalışarak bir sürü yoldan rızkını kazanıyorlar. Kadına yönelik şiddeti neoliberal kapitalizm ve savaş ile bir arada düşünmeden anlayamayız.

Son olarak bu dönemde nasıl bir muhalefete ihtiyaç olduğunu konuşabiliriz. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadeleyi gündemine alan kadın kurumlarına nasıl bir sorumluluk düşüyor?

Kadınların siyaset dünyasına baktığımız zaman kendine feminist diyen demeyen pek çok grup var. Feministler, şiddeti açıklarken patriyarka kavramı üzerine yoğunlaşıyor. Ancak patriyarka çok geniş bir kavram. Pratik olarak neler yapıldığına bakalım. Kadın cinayetlerine karşı çalışıldı; ekonomiyle uğraşan bir ekip var; Barış İçin Kadın Girişimi savaş gündemini ele aldı. Belli alanlara yoğunlaşan küçük gruplar var. Bu gruplar bir olay olduğu zaman bir araya gelebiliyorlar. Zaman içerisinde çeşitli ayrışmalar oldu ama bir şekilde bir araya gelebilmeyi başardık. Mesela kürtaj yürüyüşü hepimizi yan yana getirebilen bir eylemdi. Geçtiğimiz sene kış boyu Suruç'ta kamplarda çalışma yürüttük. Cizre'ye gittik. Hepimiz bu ağın bir parçası olduk. Ağ sistemi bana iyi bir sistem gibi geliyor. Bir araya gelip çeşitli forumlar yapıyor, tartışma alanları kuruyoruz. Bence kadınlar bir araya gelmeyi becerebiliyor. Birbiriyle temas hâlinde olan bir ağın parçası olmak, birlikte iş yapmayı mümkün kılıyor.

Bu söyleşi için çok teşekkür ederiz.